

NOVES DADES SOBRE BEGUINS DE GIRONA

Nicolau Eimeric ens salvà en el *Directorium Inquisitorum* la primera notícia sobre un beguí de Girona. Recordem-la:

«Item, tempore eiusdem domini Johannis .xxii. insurrexit in pertibus (!) illis, in civitate Gerunde, quidam vocatus Durandus de Baldech(!), civis Gerunde, cum quodam suo complice, qui dogmatizavit hereses et errores begardorum de proprio scilicet et comuni; et ulterius, quod matrimonium non erat nisi metricium occultatum. Tandem Gerunde, presente domino Iacobo, rege Aragonie bone memorie, eius hereses fuerunt condemnate per dominum episcopum Gerundensem de Vilamarino et fratrem Arnaldum Burgueti, inquisitorem heretice pravitatis; et ipsi, ut impenitentes, fuerunt traditi curie seculari et ignibus concremati».¹

Fins ara de notícia només en teníem una altra, continguda en un document que Josep Maria Pou i Martí trobà en l'Arxiu Vaticà i fa referència al procés inquisitorial a càrrec del franciscà Bernat Fuster, portat personalment per Joan XXII; el document és resposta a una petició del teòleg carmelità i bisbe de Mallorca, Guiu Terrena, i diu així:

«...dudum, cum coram te et dilecto filio Francisco Sale, Ordinis Fratrum Predicatorum, locumtenente... inquisitoris heretice pravitatis in terris carissimi filii nostri regis Maioricarum illustris, Bernardus Fusterii, Ordinis Fratrum Minorum, super facto fidei delatus fuisset et apud eum multe reperte fuissent littere, multas et patentes haeeses continentes, quarum plures sibi miserat quidam civis Gerundensis, tu et dictus Franciscus, eisdem litteris habitis, circa materiam litterarum ipsarum in generali triginti duo capitula et circa quamlibet litterarum ipsarum etiam in speciali certa capitula formavistis, prout materia et errores in eis contenti exhibebant...».²

¹ Ed. Luschner, Barcelona 1503, fol. 104c; cf. nota 3.

² *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XV)*, Vic 1930, 253-4.

Pou i Martí, el qual, seguint Diago, coneix les dates exactes dels dos processos fets contra Duran de Baldac, processos que acabaren amb la lectura i execució de la sentència màxima el 12 de juliol de 1321, creu que el ciutadà de Girona corresponsal del franciscà fra Bernat Fuster podria ésser l'esmentat Duran.³

Certament, no és impossible; però tampoc no és l'única hipòtesi que hom pot avançar; la frase relativa a la correspondència entre el franciscà Bernat Fuster i el ciutadà de Girona dóna a entendre que les d'aquest eren les lletres més comprometedores. Però en aquest moment m'és possible d'afirmar amb molta versemblança que el procés mallorquí contra fra Bernat Fuster es devia celebrar l'any 1324,⁴ tres anys després de l'execució de Duran de Baldac, i és més difícil d'explicar que alci sospites una correspondència que s'havia estroncat feia quatre anys. D'altra banda, tal com ens diran els documents que donarem a conèixer per primera vegada, hi havia a Girona d'altres persones que podien escriure a fra Bernat Fuster cartes comprometedores. Però abans d'arribar a les notícies totalment noves, tornem-nos a fixar un moment en la notícia de Nicolau Eimeric sobre Duran de Baldac.

Tal com ja diu Pou i Martí, per als anys 1317-1321 no té massa importància el tema de la pobresa de Crist i dels Apòstols, qüestió que en canvi seria explosiva ja un parell d'anys més tard, i creu, em sembla amb raó, que allò que podia ésser fatídic en la causa inquisitorial contra l'esmentat Duran podia ésser la doctrina relativa al matrimoni com a «meretricium occultatum».

Aquesta tesi col·loca Duran de Baldac en connexió estricta amb els grups beguins de Provença. A través dels resums de llurs declaracions, conservades en la Collection Doat de la Bibliothèque Nationale de París, sabem que aquesta era una doctrina que corria entre aquells grups i que la pouaven en obres de fra Pèire Joan (Oliu).⁵

³ Sobre Duran de Baldac, *ibid.*, 194-6; sobre la identificació amb el corresponsal de fra Bernat Fuster, franciscà, 255; remarqueu les precisions que Pou i Martí fa a Eimeric pel que fa al bisbe de Girona contemporani de la sentència, *ibid.*, 195.

⁴ Han aparegut dos nous documents sobre aquell procés; els ofereixo en *Una altra carta de Guiu Terrena sobre el procés inquisitorial contra el franciscà fra Bernat Fuster*, en curs de publicació a "Estudios Franciscanos".

⁵ El primer diumenge de Quaresma del 1325 (1324), testificava "Guillelmus Martini, de Esculench, diocesis Narbonensis, dicens se esse de tercio ordine beati Francisci..." i que "...audivit semel quendam personam, quam nominat, legentem in quodam libro de doctrina fratris Petri Johannis quondam, ordinis minorum, ut dicebatur, et

En aquest sentit ens és possible d'afirmar que no havia arribat a Duran de Baldac la suavització continguda en la primera part del *De helemosina et sacrificio* d'Arnau de Vilanova, on hi ha, certament, una sobrevaloració de l'estat de virginitat per damunt del de matrimoni, però cap judici negatiu contra aquest;⁶ per això, el tribunal inquisitorial que redactà la sentència condemnatòria de les obres d'Arnau de Vilanova (Tarragona, 6 de novembre de 1316), salvà de forma clara aquella primera part, contra la qual no féu cap objecció doctrinal.⁷

I aquesta clara vinculació doctrinal amb els grups beguins tan pròxims de Narbona ens deixa ja a les portes de les noves notícies. La primera és la relativa a les germanes Astruga i Maria d'es Cursac, també elles afincades a Narbona, però procedents d'un bisbat «Gyrendensis», el qual, si no és Girona, confesso que fins ara no he estat capaç de fer-lo sortir de les regions nuboloses del desconegut, pel que fa a començos del segle XIV.⁸ I no veig excessivament difícil la hipòtesi que es pugui tractar de Girona; per dues raons:

dicebat ipsa persona quod ipse frater Petrus Johannis scripserat in isto libro quod matrimonium erat lupanar privatum, gallice Bordel Privat...”, París, Bibliothèque Nationale, Collection Doat, vol. 28, 126r-v; per la seva banda, el clergue Ramon Sa Cort féu una llarga exposició del sentit de “lupanar privatum”, sense, però, fer cap referència a llibres de Peire Joan (Oliu), *ibid.*, f. 215r-v.

⁶ Heus ací el text d'Arnau en la versió fidel i immediata en napolità: “Dice, dunqua, Santo Paolo ke quillo stato è de plu granne merito enne lo quali senza tucto mezo po cascuno o cascuna rendere a ssio creatore la plu nobile causa que a, zo è, lo esperito o la anima... Ca la creatura que uole mectere tucto lo placere de la sea anima penzanno e recordando e desiderando enne lo creatore, non lo porria fare en estato de matrimonio, ca la una parte de li sey placere e de lo syo core aueria a mectere enna compangia; e cosy, quanto è per estato, non mecteria tucto syo placere e tucto syo core en lo creatore, anti ne mecteria granne partita enna creatura... E si era causa possibile que en estato de matrimonio potesse entendre lo esperito en lo craetore senza mezo et senza departamento, arditamente porria dire que serria de maiure merito, ma certo è que non è cosa possibile, cosy como enno stato de uerginitate, a quelli que uolono en cascuno de quisti stati uiuere secundo que llo stato ricerca”, Arnau de Vilanova, *De helemosina et sacrificio*, Roma, Sant Isidre i Sant Patrici, ms. 1/58, ff. 37r-38; el lector s'haurà adonat de la manca absolutz de qualsevol menyspreu de la unió sexual; la valoració de la virginitat està només en funció de la major capacitat de centrar l'esperit en Déu.

⁷ He explicat aquest detall en *Troballa de tractats espirituals perduts d'Arnau de Vilanova*, en “Revista Catalana de Teologia”, I (1976), 499-500.

⁸ Ni el volum primer de l'Eubel, ni els volums de l'Orbis latinus, ni els índexs que he pogut mirar relatiu als volums de regesta de documents pontificis del segle XIV publicats per les Écoles Françaises d'Athènes et de Rome no m'han proporcionat cap dada sobre una diòcesi “Gyrendensis” o “Girondensis”.

primera: «Gyron-densis» és paraula que conjuga la pronúncia catalana de l'arrel amb l'acabament o desinència llatina; segona, donada la inseguretats en la grafia «Cassach-Cussach» no es pot descartar que en realitat aquelles dues germanes es possessin de «Curssach/Corssach», cognom que es troba en l'àrea catalana i, segons em diuen, és topònim en terres gironines.⁹ En el cas, però, que dades posteriors confirmessin la procedència gironina de les dues germanes esmentades, només tindriem un augment de certesa sobre un fet que és connatural i demostrat per altres documents: la vinculació entre Catalunya i el sud de França a començos del segle XIV, vinculació que és molt més forta en els terrenys cultural i espiritual, i que encara cal suposar molt més vigorosa entre terres tan veïnes com les del bisbat de Girona i les del bisbat de Narbona.

Les noves dades sobre beguins de Girona, d'altra banda, no es re-dueixen a hipòtesis, ans reposen en documents de la màxima solidesa: el martirologi beguï i el procés contra els beguins de Vilafranca del Penedès.

El martirologi és una peça literària que nasqué a l'hora de les primeres persecucions inquisitorials contra el grup, car ja el 2 de juliol de 1323 el prevere de Lodeva, Bernat Peirotas recordava que «*dum esset in Biterri, quidam, quem nominat, ostendit sibi quemdam libellum pergameni, in quo erant scripta omnia nomina begginorum, qui fuerant combusti*». ¹⁰ Nicolau Eimeric en conegué algun exemplar, i el descriu en el *Directorium Inquisitorum* d'aquesta manera:

«Tricessimus (*error*) est quod aliqui ex beguinis scripserunt et notarunt nomina predictorum (*beguinorum*) condemnatorum et dies sive kalendas in quibus passi fuerunt sicut martires, ut ipsi asserunt, secundum quod Ecclesia Dei de sanctis et iustis

⁹ No tinc elements de judici sobre el "de Rundaria" i per això en prescindeixo. En canvi, trobo un Arnau de Cursach, amb data 26 de novembre de 1296, a la parròquia de Guinyent (Mallorca), "Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana", IX (1901-1902), 52/XIX; un Gabriel Cursach, ciutadà de Mallorca, "filio Guillelmi Scursach, ville de Alcudia", el 19 de juny de 1375, "Fontes Rerum Balearium", II (1978), 301, núm. 959; el lector deu recordar que Guinyent és Alcúdia, "Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana", VI (1895-1896), 3, nota 2. En el Martirologi, al qual estic a punt de referir-me, també hi figura un "frater Petrus e Cursaca", executat a Carcassona el primer de març (?) potser del 1324.

¹⁰ París, Bibliothèque Nationale, Collection Doat, vol. 28, fol. 26v. (*Culpaeg Beguinorum Lodovensium, sermone facto ibidem sub anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo tercio*).

martyribus facere consuevit; et nomina eorum adnotaverunt in suis kalendaris et in suis invocant litaniis». ¹¹

El martirologi s'ha conservat en els extractes que el *Processus factus tempore Innocentii pape VI^{ti}* contra els franciscans italians fra «Iohannes Gulduchi vitalis de Castellione, vallis Ursie», sacerdot, i «Franciscus de Archata», llec, recollí d'un «libello parvo, in pergameno scripto», segrestat al primer dels esmentats en ésser detingut per la inquisició a Montpeller. ¹² Per aquesta font ens assabentem que a Narbona pel febrer de l'any 1323 (1322) fou cremat un tal «frater Castilio de Giuronda», paraula, aquesta darrera, que no sembla aventurat de llegir «Girona»; però hi ha notícies més segures; la relativa a Girona diu així:

«In festo beate Margarete in Gerunda, frater Petrus Durandi, frater Arnulphus Durandi».

Dissortadament, no hi ha indicació de l'any al qual pertany aquell 20 de juliol. Si tingués alguna significació cronològica el fet que immediatament després ve la notícia sobre la mort a Barcelona del mallorquí Pere Oller i fos segura la dada que Pou i Martí recull de Francisco Peña, segons la qual l'Oller hauria estat executat a Barcelona l'any 1320, arribaríem a la conseqüència que els dos Duran de Girona haurien estat cremats en data anterior a la d'aquell. ¹³ Però la cronologia tant de Peña com de Pou és summament fosca ¹⁴ i la del Martirologi no és pas més clara. ¹⁵ L'única cosa que em sembla segura és que al redactor del Martirologi la notícia de l'execu-

¹¹ Ed. Luschner, Barcelona 1503, f. 111a.

¹² El text és inèdit a la Biblioteca de Wolfenbüttel i me l'ha proporcionat el Dr. Alexander Patschovsky, dels "Monumenta Germaniae Historica" (Munic), al qual repeteixo des d'aquestes línies tot el meu agraïment; a fi de no prevenir la seva edició del text, normalitzo, sota la meua exclusiva responsabilitat, la grafia de les frases que cito.

¹³ *Visionarios* (cit. nota 2), 196.

¹⁴ "Peña nos dice (en la seva edició del "Directorium Inquisitorum" de Nicolau Eimeric, p. 267) que Pedro Oller empezó a publicar sus errores por los años de 1320, y con él concuerda Diago, asegurando que en el mismo año fue condenado a la hoguera por los inquisidores fr. Arnaldo Burguet i fr. Bernardo de Puigcercós", *ibid.*, 196 (el subratllat és meu); quin dels anys 1320 és el mateix any en què fou condemnat Pere Oller?

¹⁵ Així, el ja esmentat Bernat Peirotas, que sembla haver mort el 10 d'agost de 1323 (el 2 de juliol d'aquell any encara era viu, Collection Doat, vol. 28, f. 21r ss.) va molt abans que Pere Oller, executat l'any 1320, segons sembla.

ció dels dos Duran a Girona li arribà de manera que la féu constar abans que la de Pere Oller a Barcelona; i això sí que em sembla justificar la conclusió que els dos Duran i l'Oller devien morir amb no massa diferència de temps; si aquest hagués mort molt abans, la notícia corresponent hauria estat consignada en primer lloc, perquè hauria arribat amb l'antelació connatural i hauria estat introduïda immediatament a la llista. Per aquestes consideracions, crec que els dos Duran devien morir a Girona els primers anys de la dècada dels vint.

Pren consistència, doncs, el «Durandus Gundensis=Durandus Gerundensis», que Lutzemburg cita acompanyat de l'esmentat Oller, d'un Bonanat que, malgrat les notícies d'Eimeric i del Martirologi, segueix essent un misteri, i, sembla, de Guillem Gilabert¹⁶ de València, membre del grup de Jaume Just i del primitiu *Hospital dels Beguins*, nucli, si no m'erro, de la primera escola lullista valenciana. Per allà al 1320 hauria, doncs, existit a Girona un grup beguú, tres membres seglars del qual haurien mort a conseqüència d'una condemnaçió inquisitorial. No és aventurat de suposar que no eren els únics, ni a formar el grup ni a tenir problemes amb la inquisició. És d'esperar que els arxius gironins conservin notícies que completin el coneixement del grup. I per aquesta raó ens permetem de dissentir de Pou i Martí, en el sentit que a Girona entre el 1320 i el 1324 hi havia d'altres ciutadans que podien escriure al franciscà fra. Bernat Fuster cartes comprometedores.

El procés inquisitorial contra els beguins de Vilafranca del Penedès ens assabenta que en el pas del 1345 al 1346 hi havia en aquell grup alguns records de fets que es refereixen a Girona: tots dos van vinculats, d'altra banda, al nom d'un beguú fins ara desconegut i que sembla destinat a convertir-se en una personalitat important en el beguinisme català: el de fra Guillem Escriba. Els episodis són dos, un que el tingué per protagonista i un altre *post mortem*. No essent encara publicats els textos d'aquell procés, serà més justificat de donar «in extenso» els paràgrafs que hi fan referència.

¹⁶ Citat per JOSEP MARIA POU I MARTÍ, *Visionarios* (cit. nota 2), 196-197, on també recull les dades sobre Bonanat; penso ocupar-me'n en el *Procés inquisitorial contra els beguins de Vilafranca del Penedès*, en curs de publicació en la col·lecció "Studia, Textus, Subsidia" de la Facultat de Teologia de Barcelona (Secció de Sant Paçia). Els textos citats en la part final d'aquest estudi pertanyen tots a aquella publicació, a la qual remeto.

El primer es troba en la declaració d'una noia rossellonesa, Francesca de Puigalt, natural d'Argelers, germana de fra Joan de Puigalt, Per raons i camins que no explica, els dos germans s'havien establert a Valls, «in campo Terrachone», fins que un dia es decidiren a emprendre una peregrinació a Assís i a Roma; començaren el viatge i al cap d'alguna jornada arribaren i s'aturaren a Castelló d'Empúries; i ara deixem-la parlar ella mateixa:

«...et cum fuissent in Castilione Impuriarum, hec deponens fuit ita fessa et lassa, quod non potuit ire, propter quod remansit in Castilione; et frater suus predictus, inde recedens, fecit viam suam versus Romam. Et cum aliquo tempore hec deponens stetisset in Castilione, quia ibi non habebat noticiam aliquorum *se anyoràs*, frater Guillelmus Scribe predictus, non vocatus per hanc deponentem, ut dixit, sed per se venit apud Castilionem; et consuluit huic deponenti quod veniret apud Villam francham, sicut et fecit».

Si la presència de Francesca de Puigalt per terres de Girona era purament fortuïta, fins al punt que gairebé podem afirmar amb certesa que no trobà a Castelló d'Empúries ningú amb qui pogués congeniar ni ningú, a qui el seu germà o Guillem Escriba la poguessin encomanar, ja no és tan fàcil de respondre a una pregunta que neix espontània: Què hi feia Guillem Escriba per terres de Girona? Hi vingué només amb la finalitat exclusiva de rescatar una noia esmaperduda en un ambient inhòspit, o ja hi era o almenys aprofità el viatge per a cultivar d'altres connexions? Les declaracions relatives a l'episodi posterior a la seva mort ens demostraran que Guillem Escriba no era pas un desconegut per a tothom en terres de Girona.

Escoltem, primer, la declaració de la beguina de Vilafranca sor Geraldona Fustera, germana del ja conegut franciscà Bernat Fuster, tots dos fills d'un altre personatge important en tota aquesta història, el beguí de Vilafranca, fra Bernat Fuster:

«Dixit eciam se audivisse a sorore Maria predicta quod post mortem predicti fratris Guillelmi Scribe venit ad domum ipsius Guillelmi Petri, de Gerunda, qui portavit secum plures libros, qui fuerant predicti fratris Guillelmi Scribe, nesciens, ut dixit, quis tradidit predicto Guillelmo Petri predictos libros nec in quo loco fuerunt sibi traditi».

Donem per bona l'afirmació segons la qual ella, Geraldona Fuster, només sap aquesta notícia per haver-la sentida dir a una altra

beguina, sor Maria Just; sortosament, el procés ens ha conservat també la declaració d'aquesta, la qual, certament, dóna algun detall més:

«Dixit autem interrogata quod, post mortem fratris Guillelmi Scribe, hec deponens cum germana predicti fratris Guillelmi tradiderunt multos libros (nesciens hec deponens de qua materia erant dicti libri; qui erant bene, iudicio suo, .VIII. vel .X. volumina), Guillelmo Petri, clerico de Gerunda, qui dictos libros recepit et secum versus Gerundam portavit. Hoc autem fecerunt, ut dixit, de mandato predicti fratris Guillelmi Scribe quia antequam moreretur mandavit eis ut ita facerent».

La mort de Guillem Escriba tingué, doncs, repercussions a Girona; entre aquestes repercussions destaca el detall d'haver estat transportats a la ciutat o al bisbat els llibres d'aquell begu; sabem àdhuc el nom de la persona que se'n féu càrrec i els transportà a Girona: el clergue Guillem Pere. No sabem res més; ni si actuava en nom propi o per comissió d'algú altre; en la darrera hipòtesi, hauria estat considerat un intermediari de fiar, car la cosa certa és que hom preferí no lliurar-los als recaders ordinaris. El cognom ens obliga a preguntar-nos si aquest Guillem Pere tenia alguna relació amb la família vilafranquina i beguina, de Guerau o Gerald Pere, personatge que sembla identificable amb un secretari d'Arnau de Vilanova, i del qual consta que l'any 1312 era notari de Vilafranca del Penedès;¹⁷ però les notícies que la documentació vilafranquina ens ha conservat de la seva família només ens assabenten que l'any 1325 ell ja era difunt, que la seva vídua s'anomenava Ferrera i era beguina (sor) i que tenien un fill anomenat Francesc Pere.¹⁸ D'aquest Guillem Pere, clergue gironí, cap notícia. Ens en donaran alguna els fons documentals de Girona?

¹⁷ Les notícies sobre aquest personatge són recollides en el meu llibre *L'«Alia Informatio Beguinorum» d'Arnau de Vilanova* (Facultat de Teologia de Barcelona, Secció de Sant Pacià. "Studia, Textus, Subsidia, II"), Barcelona 1978, en particular pp. 17, 87-90, etc.

¹⁸ En un afer relatiu als béns del ja difunt Pere de Pontons, hom cita "dues sentències en forma pública, donades per lo discret en Ramon Cohaner, savi en dret d'Apiera, del dret que sor Fferrera, uxor de frare G[u]lerau Pere, quondam, avia per si e per son fill, en Ffrancesch Pere, en los béns del dit en Pere de Pontons" (nota datada el dimecres, 13 de febrer de l'any 1325 (1324). Vilafranca del Penedès, Museu del Vi, Arxiu de la Comunitat, *Llibre de la Cort del Batlle reial, Ferrer Oller, 1325*, f. 23v. Aquesta i d'altra documentació relativa a la família de Guerau Pere la trobarà el lector en el meu llibre citat en la nota 16.

Qualsevol que sigui el resultat de futures investigacions, una cosa ja ens és permesa de dir: el grup beguí de Girona era entre 1320 i 1325 prou nombrós i significat com per a donar tres «màrtirs» i un autor de cartes, les afirmacions del qual oferiren matèria d'enquesta als inquisidors; i entorn del 1340 hi havia a Girona alguna o algunes persones tan vinculades amb fra Guillem Escriba que aquest capdavanter del grup les considerà com les més idònies per a fer-se càrrec de la seva força important biblioteca, la qual passà de Vilafranca del Penedès a Girona.

I això sol ja converteix Girona en un centre d'interès per a la història del beguinatge als Països Catalans i àdhuc per a la història cultural de Catalunya durant la primera meitat del segle XIV.

JOSEP PERARNAU

Facultat de Teologia de Barcelona.

APÈNDIX

I

El resum de càrrecs fet per l'inquisidor de Narbona és l'únic document relatiu a les germanes Astruga i Maria d'es Cu(r)sac possiblement gironines; publiquem el de cada una a fi de contribuir a la definitiva clarificació de llur origen i de fer conèixer el pensament d'uns grups semblants al contemporani grup beguí de Girona.

Sequntur culpe virorum immurandorum

Maria de Rundaria, alias de Cassach, soror Astrugae, habitatrix Narbonae, dicens se fuisse receptam ad tertium ordinem sancti Francisci, et professam in eodem (204^r), sicut per ipsius confessionem in iudicio factam sub anno millesimo trecentesimo vicesimo quinto, mense septembris, legitime constat, cum tribus begguinabus que morabantur Narbone et quae parabant¹ cybaria pro beguinis dudum detentis in carceribus domini archiepiscopi Narbonensis, quae² begguinae³ postea combustae⁴ fuerunt tanquam haereticae, familiaritatem habuit.⁵ Item, ab ipsis begguinabus, dum viverent, audivit quod dominus Iohan-

1 *corr* perabant. 2 *corr* que. 3 *corr* begguine. 4 *corr* combuste. 5 *corr* heruit

nes papa vicesimus secundus fuerat electus canonice in papam et positus in loco beati Petri apostoli, sed propter hoc non habebat⁶ illam potestatem quod posset dispensare in votis⁷ evangelicis nec in⁸ regula sancti Francisci, nec dispensare quod fratres minores haberent granaria⁹ nec cellaria, sed debebant servare paupertatem et hoc dicebant dictae¹⁰ begguinae;¹¹ ut (204^v) dicit se credere de causa, propter hoc quod condemnari et comburi faciebat quatuor fratres minores Massiliae¹² et begguinos Narbonae et alibi condemnatos et combustos, dicens quod tunc temporis, dum audiebat predicta dici, credebat ita esse de praedictis omnibus quae ab eis audiebat¹³ et recogitabat et credebat in corde suo quod male esset factum de condemnatione dictorum fratrum; sed postea quando vidit quod dicta negotia declarata fuerunt et vidit quod totus¹⁴ mundus contrarium dicebat, dimisit credentiam supradictam et incepit credere contrarium de praedictis, dicens quod in ipsa prima credentia incepit esse quam cito audivit loqui de condemnatione dictorum fratrum minorum Massiliae¹⁵ combustorum et statim incepit cogitare et credere quod male esset factum et perseveravit in illa credentia usque ad tempus quo (205^r) Begguini ultimi fuerunt combusti in Narbona, et quando totus mundus incepit insurgere contra eos, dimisit credentiam supradictam, sicut dixit. Item, fratrem Petrum Iohannis aliquo tempore reputavit et credidit esse sanctum et eius doctrinam esse sanctam et bonam. Item, dixit quod confessa fuit dudum in curia domini archiepiscopi Narbonensis,¹⁶ sed non tunc confessa fuit de omnibus supradictis, quia tunc non fuit de praedictis omnibus interrogata. Item, fratrem Iacobum de Rivo, apostatam minorum, qui postea fuit combustus ut haereticus, in domo sua et sororis suae¹⁷ receptavit, quem sciebat esse fugitivum et fuisse paenitentiatum. Praedicta¹⁸ commisit temporibus supradictis nec ea confiteri voluit donec capta fuit et in carcere detenta et palliabat¹⁹ a principio veritatem. Dicit se paenitere.²⁰

⁶ corr habebat. ⁷ corr vocis? ⁸ add inter lineas. ⁹ corr gravaria. ¹⁰ corr dicte. ¹¹ corr begguine. ¹² corr Massilie. ¹³ corr auceiebat. ¹⁴ corr totius? ¹⁵ corr Massilie. ¹⁶ corr Narbonensi. ¹⁷ corr Sue. ¹⁸ seq n, erasum. ¹⁹ corr palhabat. ²⁰ corr penitetre.

II

Astruga de Rundaria, alias de Cussach, diocesis Gyrondensis, habitatrix Narbonensis, sartrix pannorum lineorum, sicut per ipsius confessionem factam in iudicio sub anno millesimo trecentesimo vicesimo quinto, mense septembris, legitime constat, fuit recepta ad tertium ordinem sancti Francisci in Narbona viginti¹ anni et amplius sunt elapsi, et postmodum in eo professsa, et postmodum in ecclesia beatae Mariae de Serinhano fecit votum virginitatis. Item, cum tribus begguinabus, quae dudum stabant Narbonae et parabant ad comeden —(225^r)— dum pro begguinis tunc captis in curia domini archiepiscopi Narbonensis,² familiaritatem habuit, quae³ postea combustae⁴ fuerunt; a quibus audivit quod dominus Iohannes papa, qui nunc est, fuerat electus canonice et a principio habuerat potestatem papalem, sed in illa hora qua fecit fratres minores Massiliae condemnari perdidit suam potestatem papalem; et tunc dubitavit, ut dixit, quod dictus dominus papa non haberet illam potestatem papalem, quam primo habuerat in electione sua, sed non diu perseveravit in dubitatione praedicta. Item, audivit ab eis quod fratres minores Massiliae et begguini Narbonae et alibi condemnati erant iniuste condemnati et quod erant salvi et sancti martires coram Deo. Item, quod Christus et apostoli nun-(225^v)-quam habuerant aliquid in proprio nec in communi. Item, quod dictus dominus Iohannes papa, qui nunc est, erat mysticus Antechristus. Item, quod erant duae ecclesiae, una carnalis⁵ et alia spiritualis, dicens quod ad inductionem praedictarum trium begguinarum, ipsa loquens credidit erroribus supradictis;⁶ et quod etiam dum praedictae⁷ tres begguinae⁸ debuerunt condemnari in crastinum, ipsa loquens in vespera precedenti fuit capta et adducta cum ipsis tribus begguinabus ad praesentiam⁹ domini archiepiscopi Narbonensis et domini inquisitoris, qui tunc erat, et fuit ibi lecta confessio unius earum, qua lecta, omnes perstiterunt¹⁰ in ea, et etiam ipsamet, quae¹¹ loquitur, tunc dixit se velle perseverare in eadem; et in crastinum aliae¹² fuerunt combustae¹³ et ipsa fuit (226^r) reservata et posita in domo repentitarum, et postea quasi per octo dies reducta fuit ad dictam curiam domini archiepiscopi, et audita,¹⁴ et quamvis primitus recusasset iurare, finaliter tandem iuravit et errores praedictos revocavit et fuit absoluta et etiam ultra praedictos errores dixerat quod dominum papam et praelatos et inquisito-

1 *corr* vigesimi? 2 *corr* Narbonensi. 3 *corr* que. 4 *corr* combuste. 5 *corr* carnalia. 6 *corr* supradictis. 7 *corr* predictae. 8 *corr* Begguine. 9 *corr* praesentiam. 10 *corr* praesentiterunt. 11 *corr* que. 12 *corr* alie. 13 *corr* combuste. 14 *corr* audito?

res, qui praedictos fratres condemnauerant, reputabant haereticos et quod dictus dominus papa errauerat et quaedam¹⁵ alia quae¹⁶ in sua confessione plenius continentur. Item, fratrem Iacobum de Rivo, apostatam ab ordine minorum, qui postea fuit combustus, in domo propria una nocte recepit, sciens ipsum fuisse paenitentium per Inquisitorem et aufugisse. Praemissa, a principio, dum adducta fuit ad murum Carcassonnae, iuramento medio negavit veritatem (226^v) quae¹⁷ palliavit, quam finaliter recognovit, dicens se non recordari¹⁸ quanto tempore fuit in credentia praedictorum. Dicit se paenitere.¹⁹

15 *corr* quedam 16 *corr* que. 17 *corr* que. 18 *corr* recordati. 19 *corr* penitere.

Ibid., ff. 224v-226v.

Post-scriptum:

En el moment de corregir les proves, m'és possible d'oferir aquestes noves dades:

1. Amb els germans Joan i Francesca de Puigalt es trobava a Valls (cf. pàg. 243) una beguina anomenada Sibilla de Roses. Era de la vila d'aquest nom? En tal cas, seria una persona més a afegir a la llista dels beguins de Girona. La notícia consta en el procés esmentat en la nota 16.

2. Guillem Pere (cf. pàgs. 243-244), el clergue de Girona que hi portà els volums deixats a Vilafranca del Penedès per Guillem Escriba en morir entorn del 1342, consta de Castelló d'Empúries amb data del 19 d'abril de 1339; aleshores es trobava «captus et compeditus» a la presó del Palau Episcopal de Barcelona per malifetes realitzades a Vilafranca del Penedès (Arxiu Diocesà de Barcelona, *Notularum Communium* 8, f. 119v).